

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 15921

гр. София, 04.04.2025 г.

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 28 СЪСТАВ, в закрито заседание на четвърти април през две хиляди двадесет и пета година в следния състав:

Председател: АНДРЕЙ КР. Г.

като разгледа докладваното от АНДРЕЙ КР. Г. Частно гражданско дело № 20241110104295 по описа за 2024 година

1. Производството е по реда на чл. 267, пар. 1 ДФЕС.
2. Отнася се до тълкуване на изискванията за ефективно прилагане на Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в договори с потребители и по-конкретно по въпроса дали и доколко е допустимо да бъде заменена клауза, която ограничава правата на търговеца спрямо потребителя, с диспозитивни правила от общ характер на националния граждански закон, и с процесуални правила относими към независимостта на съдебната власт и изискванията за справедлив процес по чл. 47 от Хартата на основните права в случаите, когато указания по прилагане на закона в полето на приложение на Директива 93/13/ЕИО не отразяват мотивите на съд, чийто акт се отменя.

СТРАНИ ПО СПОРА:

3. **Заявител:**
4. „Юробанк България“ АД – дружество, регистрирано като банка по българското право, с адрес на управление: БЪЛГАРИЯ, 1756 София, ул. „Околовръстен път“, № 260.
5. Представява се по делото от адвокат С. Г. З. от дружество „Чаталбашев, Петкова и Иванова“, с адрес: БЪЛГАРИЯ, 1000 София, ул. „хан Крум“, № 8, ет. 3, ап. 5, със служебен телефон: +359 2 981 38 35, и ел. поща: arhiv.zlatanov@gmail.com .
6. **Длъжник:**
7. Длъжник в заповедното производство още не е конституиран, тъй като това става след като съдът издаде заповед за изпълнение.
8. Производството обаче следва да се развие срещу Б. Н. С. – български гражданин, който имат регистриран адрес в С., ж.к. „Б.“ *, бл. **, вх. *, ет. *, ап. **.
9. **Искания на страните**
10. Заявителят твърди, че длъжникът е задължено лица по договор за кредит от 26.05.2021 г., който е предоставен като безлихвен в рамките на програма, обезпечена със средства на българското правителство за справяне с последиците от пандемията от Covid-19, но претендира разносните си за това, че е уведомил длъжника за настъпване на предсрочна изискуемост по кредита.

ФАКТИ ПО СПОРА:

11. С договор за кредит за хора, лишени от възможността да полагат труд

поради пандемията от Covid-19 от 26.05.2021 г. заявителят отпуска на длъжника 6900 лева (около 3500 евро) без лихва, а длъжникът се задължил да ги върне на равни месечни вноски по 191,67 лева до 15.05.2026 г. За периода от сключване на договора до 14.06.2023 г. вземането е разсрочено и вноски не се дължат. В договора е предвидено, че същият се сключва само с физически лица, чиито доходи са засегнати негативно от пандемичната обстановка, което е предмет на удостоверяване с описани документи преди сключване на договора. Изрично е предвидено, че кредитът не може да бъде използван за стопанска дейност.

12. Съгласно чл. 2, ал. 3 от договора за кредит *„Кредитополучателят дължи такси и комисионни за обслужването и изпълнението на платежни операции от разплащателната сметка ...“*, по която се усвоява кредита, *„... съгласно сключения договор за разплащателна сметка“*. Съгласно чл. 16 от договора: *„Всички уведомления и изявления във връзка с настоящия договор трябва да бъдат направени в писмена форма и ще се считат получени, ако бъдат изпратени по факс, чрез лично доставяне или чрез изпращане по пощата с обратна разписка, или с препоръчана поща, или с телеграма, достигнат до адресите на страните, посочени в началото на договора, освен ако в настоящия договор не е предвидено друго. По отношение на Кредитополучателя адресът за получаване е вписания в началото на договора настоящ адрес. В случай, че някоя от страните промени адреса си, посочен в началото на договора, тя е длъжна да уведоми писмено другата страна като посочи новия си адрес, а до получаването на такова уведомление, всички съобщения достигнали до стария адрес ще се считат за получени.“*

13. Съгласно представени от банката – заявител Общи условия за отпускане и обслужване на физически лица, т. II.19 и 20:

„II. 19. По предоставените потребителски кредити Банката начислява следните такси и комисиони:

II.19.1. Такса за разглеждане на документите за кандидатстване;

II.19.2. Такса за отпускане на потребителски кредит; II.19.3. Комисиона за клиентско обслужване;

II.19.3. Такса за предоговаряне на условията по отпуснат потребителски кредит;

II.19.4. Такси, свързани с предоставянето на обезпечение по кредита;

II.19.5. Други такси, посочени в конкретния Договор за потребителски кредит, подписан между клиента и Банката.

II.20. Размерът на таксите по т. II.19. е посочен в Тарифата на Банката и в конкретния Договор за потребителски кредит, подписан между Банката и клиента.“

14. Въз основа на цитирания по-горе договор, като твърди неизпълнение на длъжника в производството, заявителят е поискал да се допусне от съда незабавно изпълнение срещу длъжника за 6900 лева – главница по заема; 187,04 лева – лихва за забава за периода от 15.07.2023 г. до 13.11.2023 г., разноски в производството, и 120 лева – такси, платени от банката – заявител, на частен съдебен изпълнител за връчване на длъжника на съобщение за това, че цялото вземане по договора става незабавно изискуемо, тъй като не връща вноските по кредита. За доказване на тези разноски е представена сметка от частния съдебен изпълнител, връчил поканата до длъжника, с два разхода – 24 лева с ДДС за изготвяне и

- връчване на книжа, и 36 лева – „допълнително възнаграждение“.
15. Със Заповед за изпълнение № 5972/21.02.2024 г. по делото настоящият съд е отказал да допусне незабавно изпълнение срещу длъжника за сумата от 180 лева, като е изложил аргументи, че изброяването в т. II.19 от общите условия на банката – заявител по отношение на допустимите такси по договора за кредит е изчерпателно, и от текста на договора не следва да е предвидена възможност заявителят да може да начислява такси за уведомяване, които да се плащат от длъжника. Поради това съдът е приел, че с договора заявителят се е отказал от правото си на такива разноски.
 16. Заявителят е обжалвал последния акт на настоящия съд пред Софийския градски съд. С Определение № 5198/17.03.2025 г. по въззивно частно гражданско дело № 13655/2024 г. последният съд е отменил определението за отказ за издаване на заповед за изпълнение в частта относно разноски в размер на 24 лева, като е потвърдил отхвърлянето на заявлението за разликата над последната сума до пълния размер на претенцията от 120 лева. Причината за това е, че въззивният съд е приел, че има реално извършени разноски за връчване на съобщение чрез частен съдебен изпълнител (за което са представени документи по делото), като същите удостоверяват такса за образуване на делото в размер на 24 лева, които били необходими за уведомяването като разноски за изпълнение на облигационно задължение съгласно чл. 78 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД, вж. по-долу в абзац 20), и се дължали при всички случаи. Мотивите на настоящия съд за договорните ограничения на разноските не са възпроизведени в акта на контролната инстанция, като е прието, че отхвърлянето на претенцията е станало, защото разноските за връчване на произтичали от извлечението от счетоводните книги на банката или друг документ, подписан от длъжника.

ПРИЛОЖИМИ РАЗПОРЕДБИ ОТ ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ:

17. На първо място относно допустимостта на запитването настоящият съдебен състав следва да посочи, че с редица свои актове, вкл. т. 38 – 39 Определение от 17.01.2023 г. по дело C-714/22 *TBI bank* и цитираната там съдебна практика, Съдът на Европейския съюз е приел, че указанията на горестояща инстанция, които съгласно националния процесуален закон за задължителни за съда от нисшестоящата инстанция, може да не бъдат приложени, ако противоречат на правото на Съюза, като именно в настоящото производство следва да се установи дали това е така. Поради това предмет на производството е дали настоящият съд следва да изпълни дадените му указания, за които има съмнения дали съответстват на норми от правото на ЕС.
18. В случая макар и да е налице договор за кредит, правилата на Директива 2008/48/ЕО относно договорите за потребителски кредити, не се прилагат, тъй като е налице изключението по чл. 2, пар. 2, б. „е“ и „л“ от същата директива – отпуска се безлихвен кредит (вж. абзац 11) по специална програма, обезпечена от държавата, за преодоляване на последиците на събитие от извънреден характер – пандемия.
19. Въпреки това обаче настоящият съдебен състав намира, че сключеният договор за кредит е такъв между професионалист и потребител по смисъла на чл. 1, пар. 1 във връзка с чл. 2, б. „б“ от Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителските договори. В случая е посочено в текста на договора, че се отпуска кредит на физическо лице изцяло за задоволяване на личните му потребности във връзка със

загубен доход. Поради това се поставя въпросът доколко изискванията на чл. 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО, съгласно тълкуването на Съда на Европейския съюз, посочено по-долу (вж. абзац 43 – 44) разрешението на Софийския градски съд да присъди разноски за връчване на книжа на основание правила на общото гражданско законодателство не отслабват защитата на потребителя, която му е осигурена в по-голяма степен в самия договор, включително и във връзка с изискването на чл. 5 от Директива 93/13/ЕИО клаузите, формулирани на разбираем за потребителя език, да го обвързват.

20. Договорът обаче освен такъв с потребител, представлява според българското право (вж. абзац) и търговска сделка. Макар и това да не е договор между предприятия, поради което не се прилагат правилата на Директива 2011/7/ЕС относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки, които предвиждат право на кредитора на обезщетение за разноски, в българското законодателство правила, идентични на тези по последната директива, се прилагат за всички търговски сделки, тъй като уредбата не предвижда различни последици при едностранни (между търговец и лице, което не действа като такъв) или двустранни (между лица, действащи в търговско качество) търговски сделки.

ПРИЛОЖИМИ РАЗПОРЕДБИ ОТ БЪЛГАРСКОТО ПРАВО:

а) Закон за задълженията и договорите (ЗЗД); обн. в „Държавен вестник“ (ДВ), бр. 275 от 22 ноември 1950 г., посл. изм. ДВ, бр. 35 от 27 април 2021 г.):

21. **„Чл. 20.** При тълкуването на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните. Отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността.

Чл. 26. (Ал. 1, изм. – ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожни са договорите, които противоречат на закона или го заобикалят, както и договорите, които накърняват добрите нрави, включително и договорите върху неоткрити наследства. (...)

Чл. 78. Разноските по изпълнението са в тежест на длъжника, а при промяна на местоизпълнението увеличението от промяната разноски са в тежест на този, който ги е причинил.

2. НЕИЗПЪЛНЕНИЕ

Чл. 79. [1] Ако длъжникът не изпълни точно задължението си, кредиторът има право да иска изпълнението заедно с обезщетение за забавата или да иска обезщетение за неизпълнение. (...)

Чл. 82. Обезщетението обхваща претърпяната загуба и пропуснатата полза, доколкото те са пряка и непосредствена последица от неизпълнението и са могли да бъдат предвидени при пораждане на задължението. Но ако длъжникът е бил недобросъвестен, той отговаря за всички преки и непосредствени вреди.“

б) Граждански процесуален кодекс (ГПК; обн., ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г., в сила от 01.03.2008 г., последно изменен ДВ, бр. 26 от 27 март 2025 г.):

22.

„Част първа.

ОБЩИ ПРАВИЛА

Глава първа.

ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ

(...)

23.

Служебно начало

Чл. 7. ... (3) (нова – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Съдът служебно следи за наличието на неравноправни клаузи в договор, сключен с потребител. Той осигурява възможност на страните да изразят становище по тези въпроси.

Вътрешно убеждение

Чл. 12. Съдът преценява всички доказателства по делото и доводите на страните по вътрешно убеждение.

(...)

Глава шеста.

СЪОБЩЕНИЯ И ПРИЗОВКИ

Раздел I.

Съобщения

24.

Връчител

Чл. 42. (1) Връчването на съобщенията се извършва от служител на съда, по пощата или чрез куриерска служба с препоръчана пратка с обратна разписка. Когато в мястото на връчването няма съдебно учреждение, връчването може да се извърши чрез общината или кметството.

(2) По искане на страната съдът може да разпорежи съобщенията да се връчват от частен съдебен изпълнител. Разноските на частния съдебен изпълнител са за сметка на страната. (...)

25.

Удостоверяване на връчването

Чл. 44. (1) (доп. – ДВ, бр. 42 от 2009 г.) Връчителят удостоверява с подписа си датата и начина на връчването, както и всички действия във връзка с връчването. Той отбелязва и качеството на лицето, на което е връчено съобщението, след като изиска от него удостоверяване на самоличността му чрез представяне на документ за самоличност. (...)

Част втора.

ОБЩ ИСКОВ ПРОЦЕС

(...)

Дял втори.

ОБЖАЛВАНЕ НА РЕШЕНИЯ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ. ОТМЯНА НА ВЛЕЗЛИ В СИЛА РЕШЕНИЯ

(...)

Глава двадесет и първа.

ОБЖАЛВАНЕ НА ОПРЕДЕЛЕНИЯТА

(...)

26.

Разглеждане и решаване на частната жалба

Чл. 278. (1) Частните жалби се разглеждат в закрито заседание. Съдът, ако прецени за необходимо, може да разгледа жалбата в открито заседание.

(2) Ако отмени обжалваното определение, съдът сам решава въпроса по жалбата. Той може да събира и доказателства, ако прецени това за необходимо.

(3) Постановеното определение по частната жалба е задължително за долустоящия съд.

(4) Доколкото в този раздел няма особени правила, за производството по частните жалби се прилагат съответно правилата за обжалване на решенията.
(...)

Част пета. ИЗПЪЛНИТЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО

Дял първи. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

(...)

Глава тридесет и седма. ЗАПОВЕДНО ПРОИЗВОДСТВО

27. Заявление за издаване на заповед за изпълнение

Чл. 410. (1) Заявителят може да поиска издаване на заповед за изпълнение:

1. за вземания за парични суми или за заместими вещи, когато искът е подсъден на районния съд;

2. за предаването на движима вещ, която длъжникът е получил със задължение да я върне или е обременена със залог или е прехвърлена от длъжника със задължение да предаде владението, когато искът е подсъден на районния съд.

(2) (доп. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) Заявлението съдържа искане за издаване на изпълнителен лист и трябва да отговаря на изискванията на чл. 127, ал. 1 и 3 и чл. 128, т. 1 и 2. В заявлението се посочва и банкова сметка или друг начин за плащане.

(3) (нова – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Когато вземането произтича от договор, сключен с потребител, към заявлението се прилагат договорът, ако е в писмена форма, заедно с всички негови приложения и изменения, както и приложимите общи условия, ако има такива.

28. Издаване на заповед за изпълнение

Чл. 411. ... (2) (изм. – ДВ, бр. 50 от 2015 г.) Съдът разглежда заявлението в разпоредително заседание и издава заповед за изпълнение в срока по ал. 1, освен когато:

1. (доп. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) искането не отговаря на изискванията на чл. 410 и заявителят не отстрани допуснатите нередовности в тридневен срок от съобщението;

2. искането е в противоречие със закона или с добрите нрави;

3. (нова – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) искането се основава на неравноправна клауза в договор, сключен с потребител или е налице обоснована вероятност за това; (...)

(3) При уважаване на заявлението съдът издава заповед за изпълнение, препис от която се връчва на длъжника.

29. Обжалване

Чл. 413. (1) Заповедта за изпълнение не подлежи на обжалване от страните, освен в частта за разноските.

(2) (доп. – ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Разпореждането, с което се отхвърля изцяло или отчасти заявлението, може да се обжалва от

заявителя с частна жалба, от която не се представя препис за връчване.

30.

Възражение

Чл. 414. (1) (доп. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) Длъжникът може да възрази писмено срещу заповедта за изпълнение или срещу част от нея. Обосноваване на възражението не се изисква освен в случаите по чл. 414а.

(2) (изм. – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Възражението се прави в едномесечен срок от връчването на заповедта, който не може да бъде продължаван.

31.

Действие на възражението

Чл. 415. (изм. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) (1) Съдът указва на заявителя, че може да предяви иск за вземането си в следните случаи:

1. когато възражението е подадено в срок;

2. (доп. – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) когато заповедта за изпълнение е връчвана на длъжника при условията на чл. 47, ал. 5 и връчителят е събрал данни, че длъжникът не живее на адреса, след справка от управителя на етажната собственост, от кмета на съответното населено място или по друг начин и е удостоверил това с посочване на източника на тези данни в съобщението;

3. когато съдът е отказал да издаде заповед за изпълнение.

(2) Когато дава указания за предявяване на иск в случаите по ал. 1, т. 2, съдът постановява спиране на изпълнението, ако е издаден изпълнителен лист по чл. 418.

(3) Искът по ал. 1, т. 1 и 2 е установителен, а по т. 3 – осъдителен.

(4) Искът се предявява в едномесечен срок от съобщението, като заявителят донася дължимата държавна такса.

(5) Когато заявителят не представи доказателства, че е предявил иска в посочения срок, съдът обезсилва заповедта за изпълнение частично или изцяло, както и изпълнителния лист, издаден по чл. 418.

32.

Влизане в сила на заповедта за изпълнение

Чл. 416. (доп. – ДВ, бр. 42 от 2009 г.) Когато възражение не е подадено в срок или е оттеглено или след влизане в сила на съдебното решение за установяване на вземането, заповедта за изпълнение влиза в сила. Въз основа на нея съдът издава изпълнителен лист и отбелязва това върху заповедта.“

33.

Обжалване на разпореждането за незабавно изпълнение

Чл. 417. (предишен текст на чл. 417 - ДВ, бр. 11 от 2023 г.) Заявителят може да поиска издаване на заповед за изпълнение и когато вземането, независимо от неговата цена, се основава на:

1. акт на административен орган, по който допускането на изпълнението е възложено на гражданските съдилища;

2. (изм. - ДВ, бр. 100 от 2019 г.) документ или извлечение от счетоводни книги, с които се установяват вземания на държавните учреждения, и общините, или извлечение от счетоводните книги на банка, към което е представен документът, от който произтича вземането на банката, заедно с всички негови приложения, включително приложимите общи условия;

3. нотариален акт, спогодба или друг договор, с нотариална заверка на подписите относно съдържащите се в тях задължения за заплащане на парични суми или други заместими вещи, както и задължения за предаване на определени вещи;

4. извлечение от регистъра на особените залози за вписано обезпечение и за започване на изпълнението - относно предаването на заложи вещи;

5. извлечение от регистъра на особените залози за вписан договор за продажба със запазване на собствеността до изплащане на цената или договор за лизинг - относно връщането на продадени или отдадени на лизинг вещи;

6. договор за залог или ипотечен акт по чл. 160 и чл. 173, ал. 3 от Закона за задълженията и договорите;

7. влязъл в сила акт за установяване на частно държавно или общинско вземане, когато изпълнението му става по реда на този кодекс;

8. (нова – ДВ, бр. 102 от 2017 г., в сила от 22.12.2017 г.) влезли в сила задължителни предписания на органи на Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда" до работодател за изплащане на забавени повече от два месеца парични задължения по трудови правоотношения;

9. (предишна т. 8 – ДВ, бр. 102 от 2017 г., в сила от 22.12.2017 г.) акт за начет;

10. (предишна т. 9 – ДВ, бр. 102 от 2017 г., в сила от 22.12.2017 г., доп. – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) запис на заповед, менителница или приравнена на тях друга ценна книга на заповед, както и облигация или купони по нея. Когато ценната книга обезпечава вземане, произтичащо от договор, сключен с потребител, към заявлението се прилага договорът, ако е в писмена форма, заедно с всички негови приложения, включително приложимите общи условия. (...)

34.

Незабавно изпълнение

Чл. 418. (1) Когато със заявлението е представен документ по чл. 417, на който се основава вземането, кредиторът може да поиска от съда да постанови незабавно изпълнение и да издаде изпълнителен лист.

(2) Изпълнителният лист се издава, след като съдът провери дали документът е редовен от външна страна и удостоверява подлежащо на изпълнение вземане срещу длъжника. За издаването на изпълнителния лист съдът прави надлежна бележка върху представения документ и върху заповедта за изпълнение. (...)

35.

Спиране на изпълнението

Чл. 420. (1) (изм. – ДВ, бр. 102 от 2017 г., в сила от 22.12.2017 г., доп. – ДВ, бр. 100 от 2019 г., доп. – ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 01.07.2024 г.) Възражението срещу заповедта за изпълнение не спира принудителното изпълнение в случаите по чл. 417, ал. 1, т. 1 – 9, освен когато длъжникът представи надлежно обезпечение за кредитора по реда на чл. 180 и 181 от Закона за задълженията и договорите. Когато длъжникът е потребител, обезпечението е в размер до една трета от вземането.

(2) (изм. и доп. - ДВ, бр. 86 от 2017 г., изм. – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Съдът, постановил незабавното изпълнение, може да го спре и без да е необходимо обезпечението по ал. 1, когато е направено искане за спиране, подкрепено с писмени доказателства, че:

1. вземането не се дължи;

2. вземането се основава на неравноправна клауза в договор, сключен с потребител;

3. неправилно е изчислен размерът на вземането по договор, сключен с потребител.

(3) Определението по искането за спиране може да се обжалва с частна

жалба.

(4) (нова – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Определението за спиране подлежи на незабавно изпълнение, независимо от обжалването му.

(5) (нова – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) Когато е образувано исково производство, компетентен да се произнесе по искането за спиране на изпълнението е съдът, пред който е предявен искът по чл. 422, ал. 1.“

в) Закон за частните съдебни изпълнители (ЗЧСИ, обн., ДВ, бр. 99 от 9 декември 2005 г. в сила от 01.09.2005 г.; посл. изм., ДВ, бр. 107 от 18 декември 2020 г.):

36. „**Чл. 18.** (...) (5) (изм. – ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.; изм. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) Частният съдебен изпълнител може да връчва всякакви покани, съобщения и отговори във връзка с гражданскоправни отношения, а по разпореждане на съда – съобщения и призовки по граждански дела. (...)“

37. **Чл. 78.** (1) Такси по изпълнението се събират за:

1. извършването на изпълнителни действия;
2. извършването на други действия.

(2) (изм. – ДВ, бр. 31 от 2007 г.) Размерът на таксите и видът на разносните по изпълнението се определят с тарифа на Министерския съвет по предложение на министъра на правосъдието след съгласуване с камарата.

(3) Частните съдебни изпълнители могат да договарят допълнителни възнаграждения, като изплатените в по-висок размер суми не се смятат за разноски по изпълнението и не се дължат от длъжника.“

г) Закон за защита на потребителите (ЗЗП, обн., ДВ, бр. 99 от 9 декември 2005 г., в сила от 10.06.2006 г.; посл. изм., ДВ, бр. 70 от 20 август 2024 г.):

38. „**Чл. 143.** (изм. – ДВ, бр. 100 от 2019 г.) (1) Неравноправна клауза в договор, сключван с потребител, е уговорка във вреда на потребителя, която не отговаря на изискването за добросъвестност и води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца или доставчика и потребителя.

(2) Неравноправна е клаузата, която:

1. освобождава от отговорност или ограничава отговорността на производителя, търговеца или доставчика, произтичаща от закон, в случай на смърт или телесни повреди на потребителя, причинени в резултат на действие или бездействие от страна на търговеца или доставчика;

2. изключва или ограничава правата на потребителя, произтичащи от закон, по отношение на търговеца или доставчика или на друго лице при пълно или частично неизпълнение или неточно изпълнение на договорни задължения, включително изключва възможността за прихващане на задължение към търговеца или доставчика с друго насрещно вземане, което има спрямо него;

3. поставя изпълнението на задълженията на търговеца или доставчика в зависимост от условие, чието изпълнение зависи единствено от неговата воля;

4. позволява на търговеца или доставчика да задържи заплатените от потребителя суми, в случай че последният откаже да сключи или да изпълни договора, като същевременно не предвижда право на потребителя да получи обезщетение на същата стойност при неключване или неизпълнение на договора от страна на търговеца или доставчика;

5. задължава потребителя при неизпълнение на неговите задължения да заплати необосновано високо обезщетение или неустойка;

6. позволява на търговеца или доставчика да се освободи от задълженията си по договора по своя преценка, като същата възможност не е предоставена на потребителя, както и да задържи сума, получена за престация, която не е извършил, когато сам прекрати договора;

7. позволява на търговеца или доставчика да прекрати действието на безсрочен договор без предизвестие, освен когато има сериозни основания за това;

8. предвижда необосновано кратък срок за мълчаливо съгласие за продължаване на договора при непротивопоставяне на потребителя;

9. предвижда автоматично продължаване на срочен договор, ако потребителят не заяви желание за прекратяването му, и срокът, в който трябва да направи това, е прекалено отдалечен от датата, на която изтича срочният договор;

10. налага на потребителя приемането на клаузи, с които той не е имал възможност да се запознае преди сключването на договора;

11. позволява на търговеца или доставчика да променя едностранно условията на договора въз основа на непредвидено в него основание;

12. позволява на търговеца или доставчика да променя едностранно без основание характеристиките на стоката или услугата;

13. предвижда цената да се определя при получаването на стоката или предоставянето на услугата или дава право на търговеца или доставчика да увеличава цената, без потребителят да има право в тези случаи да се откаже от договора, ако окончателно определената цена е значително завишена в сравнение с цената, уговорена при сключването на договора;

14. дава право на търговеца или доставчика да определи дали стоката или услугата отговаря на посочените в договора условия или му предоставя изключително право да тълкува клаузите на договора;

15. налага на потребителя да изпълни своите задължения, дори и ако търговецът или доставчикът не изпълни своите;

16. дава възможност на търговеца или доставчика без съгласието на потребителя да прехвърли правата и задълженията си по договора, когато това може да доведе до намаляване на гаранциите за потребителя;

17. изключва или възпрепятства правото на предявяване на иск или използването на други средства от страна на потребителя за решаването на спора, включително задължава потребителя да се обръща изключително към определен арбитражен съд, който не е предвиден по закон; ограничава необосновано средствата за доказване, с които потребителят разполага, или му налага тежестта на доказване, която съгласно приложимото право би трябвало да бъде за сметка на другата страна по договора;

18. ограничава обвързаността на търговеца или доставчика от поети чрез негови представители задължения или поставя неговите задължения в зависимост от спазването на определено условие;

19. не позволява на потребителя да прецени икономическите последици от сключването на договора;

20. поставя други подобни условия. (...)

39. **Чл. 146. (1)** Неравноправните клаузи в договорите са нищожни, освен ако са уговорени индивидуално.

(2) Не са индивидуално уговорени клаузите, които са били изготвени предварително и поради това потребителят не е имал възможност да влияе върху съдържанието им, особено в случаите на договор при общи условия.

(3) Обстоятелството, че някои условия са индивидуално уговорени, не изключва прилагането на този раздел към останалата част от договора.

(4) Когато търговецът или доставчикът твърди, че определено условие от договора е индивидуално уговорено, тежестта за доказването пада върху него.

(5) Наличието на неравноправни клаузи в договор, сключен с потребител, не води до неговата нищожност, ако договорът може да се прилага и без тези клаузи.

40. **Чл. 147.** (1) Клаузите на договорите, предлагани на потребителите, трябва да бъдат съставени по ясен и недвусмислен начин.

(2) При съмнение относно смисъла на определено условие то се тълкува по благоприятен за потребителя начин. (...)

41. **§ 1.** При противоречие на разпоредби на два закона се прилагат тези, които осигуряват по-висока степен на защита на потребителите.“

д) Търговски закон (ТЗ, обн., ДВ, бр. 48 от 18 юни 1991 г., в сила от 01.07.1991 г.; посл. изм., ДВ, бр. 82 от 27 септември 2024 г.):

42. „**Чл. 1.** (1) (изм. – ДВ, бр. 83 от 1996 г.) Търговец по смисъла на този закон е всяко физическо или юридическо лице, което по занятие извършва някоя от следните сделки: (...)

7. (изм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.) банкови и валутни сделки; (...).

43. **Чл. 286.** (нов – ДВ, бр. 83 от 1996 г.) (1) Търговска е сделката, сключена от търговец, която е свързана с упражняването от него занятие.

(2) Търговски са и сделките по чл. 1, ал. 1 независимо от качеството на лицата, които ги извършват.

44. **Чл. 287.** (нов – ДВ, бр. 83 от 1996 г.) Разпоредбите за търговските сделки се прилагат и за двете страни, когато за едната от тях сделката е търговска и не следва друго от този закон.

45. **Чл. 309а.** (нов – ДВ, бр. 20 от 2013 г., ред. до ДВ, бр. 70 от 2024 г.) (1) Когато кредиторът е изпълнил задълженията си, а длъжникът е в забава за плащане, ако не е уговорено друго, кредиторът има право на обезщетение в размер на законната лихва от деня на забавата, както и на обезщетение за разноси за събиране на вземането в размер на не по-малко от 80 лева, без да е необходима покана. Кредиторът може да търси обезщетение за действително претърпените вреди и направени разноси за събиране в по-висок размер съобразно общите правила. (...)

(3) Ограничаване на отговорността по ал. 1 и 2 може да бъде уговорено само ако това не представлява явна злоупотреба с интереса на кредитора и не накърнява добрите нрави. Ограничаване на отговорността е недействително, когато длъжникът е публичен възложител.“

е) релевантна национална съдебна практика:

46. 1. С т. 18 от *Тълкувателно решение № 4/2013 г., постановено на 18.06.2014 г. по тълкувателно дело № 4/2013 г.*, Общото събрание на гражданската и търговската колегии на Върховния касационен съд (ОСГТК на ВКС) е постановило по задължителен за съдилищата начин следното:

„В хипотезата на предявен иск по чл. 422, ал. 1 ГПК за вземане,

произтичащо от договор за банков кредит с уговорка, че целият кредит става предсрочно изискуем при неплащането на определен брой вноски или при други обстоятелства, и кредиторът може да събере вземането си без да уведоми длъжника, вземането става изискуемо с неплащането или настъпването на обстоятелствата, след като банката е упражнила правото си да направи кредита предсрочно изискуем и е обявила на длъжника предсрочната изискуемост.

В хипотезата на предявен иск по чл. 422, ал. 1 ГПК вземането, произтичащо от договор за банков кредит, става изискуемо, ако кредиторът е упражнил правото си да направи кредита предсрочно изискуем. Ако предсрочната изискуемост е уговорена в договора при настъпване на определени обстоятелства или се обявява по реда на чл. 60, ал. 2 от Закона за кредитните институции, правото на кредитора следва да е упражнено преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, като кредиторът трябва да е уведомил длъжника за обявяване на предсрочната изискуемост на кредита.“

Решението е достъпно в интернет на адрес: <https://www.vks.bg/talkuvatelni-dela-osgtk/vks-osgtk-tdelo-2013-4-reshenie.pdf>.

В същия смисъл са и насоките на Съда на Европейския съюз, дадени в т. 49 – 51 от Решение от 08.12.2022 г. по дело C-600/21 *Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest*.

47. 2. В Решение № 101/19.08.2019 г. по търговско дело № 439/2017 г. на ВКС, II Търговско отделение, което няма задължителен характер за съдилищата, но отразява трайна съдебна практика, е прието следното:

„Съгласно указанията на т. 18 на Тълкувателно решение № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС, в хипотезата на предявен иск по чл. 422, ал. 1 ГПК вземането по договор за банков кредит става изискуемо, ако кредиторът е упражнил правото си да направи кредита предсрочно изискуем преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, като кредиторът трябва да е уведомил длъжника за обявяване на предсрочната изискуемост на кредита. Волеизявлението на банката - кредитор следва да е обективизирано в писмен документ и да съдържа ясно изразено позоваване на обстоятелствата по чл. 60, ал. 2 ЗКИ или на обстоятелства, уговорени в договора, които дават право на кредитора да упражни правото си. Предсрочната изискуемост на вземането настъпва от датата на връчване на длъжника на документа, съдържащ волеизявлението на кредитора, ако към този момент са налице обективните предпоставки, обуславящи изискуемостта. Във всички случаи писменото волеизявление на банката следва да е достигнало до длъжника – кредитополучател.

Съобразно разрешенията по т.д. № 2400/2015 г. и т.д. № 2072/2015 г., дадени от състав на ВКС, ТК, I т.о., по реда на чл. 290 ГПК въз основа цитирания акт на нормативно тълкуване, редовността на връчването на уведомително писмо на банката, с което кредитът се обявява за предсрочно изискуем, е поставена в зависимост от избора от кредитора начин за уведомяване. В случай, че кредиторът е избрал да връчи уведомление на длъжника чрез пощенска пратка, то съгласно чл. 36, ал. 2 от Закона за пощенските услуги условията за доставянето на пощенските пратки се определят според Общи правила, приети от Комисията за регулиране на съобщенията.

Удостоверителна сила за получаване на съобщението има осъществено връчване в случаите на препоръчана пощенска пратка, която е доставена на адреса на получателя срещу подпис (чл. 5, ал. 1 от Общите правила) или на

пълнолетен член на домакинството на получателя, живеещ на адреса, срещу подпис и документ за самоличност (чл. 5, ал. 2 от Общите правила). В чл. 5 ал. 3 на Общите правила са разписани действията, които следва да извършат пощенските служители, когато препоръчаната пощенска пратка не е предадена при посещение на адреса. Общите правила и чл. 36, ал. 2 от Закона за пощенските услуги не въвеждат фикция, че при липса на фактическо връчване, дори и при изпълнение на задълженията на пощенския оператор по чл. 5, ал. 3, пратката ще се счита за доставена на получателя. Удостоверителното изявление на пощенския оператор за отсъствието от адреса и за неявяването в пощенската служба не презумира недобросъвестното поведение на получателя (например укриване или отказ за получаване или узнаване на съдържанието на съобщението), тъй като последният не е страна по договора между подателя и пощенския оператор.

Допустимо е в договора между страните да са уредени способи за връчване на кореспонденция между страните, както и да се предвиди, че изявлението на едната от страните ще се счита за достигнало до другата страна, без фактически същото да е получено.

В случай, че договорът не съдържа уговорки в посочения смисъл, волеизявлението на кредитора за обявяване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за кредит следва да е достигнало до длъжника, като връчването може да е удостоверено по реда на чл. 5, ал. 1 и ал. 2 на Общите правила за условията за доставяне на пощенските пратки и пощенските колети. В случай, че в договора няма уговорки относно връчването на съобщения и пощенската пратка е върната като недоставена, независимо от причините за това, волеизявлението на кредитора за обявяване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за кредит не може да се счита за получено от длъжника. Кредиторът би могъл да избере друг способ за връчване, който позволява прилагане на установена със закон фикция, каквато не е уредена в Закона за пощенските услуги.

Клауза, която фингира недоставено или само изпратено съобщение като получено, би била в съответствие с принципите на добросъвестно упражняване на правата на кредитора, ако ясно разписва определени предпоставки, при наличието на които ще се счита, че е положена дължимата грижа, както и ако според договора опитът за предаване на съобщението (на адрес или на адресат) се приравнява на фактическото му получаване. В хипотезите на уговорен между страните начин за размяна на кореспонденция, положените от кредитора усилия по откриване на длъжника за връчване на документа, съдържащ волеизявлението за обявяване на предсрочната изискуемост на вземането, ще подлежат на преценка при оспорване на фактите и обстоятелствата, посочени в договора, които са от значение за редовното уведомяване на длъжника за обявяване на предсрочна изискуемост на вземането по кредита и съответно за момента на нейното настъпване.

Съставът на ВКС по реда на чл. 290 ГПК е заключил в дадените отговори на правен въпрос, че начинът на удостоверяване на връчването на длъжника на документа, съдържащ волеизявлението на банката, че счита вземането по договор за кредит за предсрочно изискуемо, е поставен в зависимост от избора от кредитора способ за уведомяване. В производството по установителния иск, предявен по реда на чл. 422 ГПК, при оспорване на удостовереното връчване на документа, преценката за редовността на връчването се извършва от съда след обсъждане на въведените конкретни възражения и при тълкуване на договорните клаузи. При изпращане на длъжника на уведомително писмо от банката, с което кредитът се обявява за предсрочно изискуем по смисъла на чл. 60, ал. 2 от ЗКИ,

връчването би могло да бъде удостоверено от пощенския оператор съгласно чл. 36, ал. 2 от Закона за пощенските услуги, препращаща към Общите правила за условията за доставяне на пощенските пратки и пощенските колетти, приети с Решение № 581/27.10.2010 г. от Комисията за регулиране на съобщенията. Преценката за редовността на връчването, при липса на уговорка в договора за кредит относно връчването на съобщения, се извършва според уредените в Общите правила начини на доставяне и на удостоверяване на получаването на пощенските пратки.

Горните разрешения, относими към спорния предмет, се споделят от настоящия съдебен състав.“

Решението може да бъде открито в страницата на ВКС в интернет на адрес:
<http://domino.vks.bg/bcap/scc/webdata.nsf/Keywords/02D0BCAAFA38757CC22584>

ВРЪЗКА С ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТЪЛКУВАНЕ:

48. Предмет на настоящия процес е договор за безлихвен кредит, отпуснат по социални съображения по програма за гарантиране на вземания от държавата, като не се оспорват конкретни клаузи от договора, а тяхното тълкуване и прилагане и дали не е налице заобикаляне на договорни разпоредби, уговорени в полза на потребителя, чрез прилагане на диспозитивни правила на националното право по начин, който изглежда по-тежък за потребителя.
49. **Първи въпрос**
50. В тази насока, на първо място следва да се даде отговор на въпроса дали тълкуването на настоящия съдебен състав, което не е обсъдено от въззивната съдебна инстанция – че изброяването на таксите по един договор за кредит, което изглежда като изчерпателно, води до извод, че продавачът или доставчикът по договора се отказва от правата си да търси друг вид последици от неизпълнението, е допустимо с оглед на правото на Съюза – чл. 5, изр. второ от Директива 93/13/ЕИО, който предвижда, че неясните клаузи в договор с потребител, следва да се тълкуват по най-изгодния за него начин.
51. По делото настоящият съдебен състав приема, че клаузата на т. II.19 от общите условия на заявителя (вж. абзац 13) предвижда изчерпателно изброяване на видовете такси по договора за кредит. Това е въпрос на тълкуване на договора при прилагане на националните правила за това, поради което Съдът на Европейския съюз не би следвало да взема становище по този въпрос, но съобразно установената съдебна практика, доколкото това е възможен начин на тълкуване на договорната клауза в рамките на правомощията на националния съд, за който няма дадени указания в обратен смисъл от въззивната съдебна инстанция, за целите на производството следва да се приеме, че подобно тълкуване е възможно и настоящият съдебен състав ще го прилага, освен ако указанията на Съда на Европейския съюз по поставените преюдициални въпроси не изключват подобно тълкуване.
52. При възприетото за целите на настоящото производство тълкуване в посочения смисъл – че е налице изчерпателно изброяване на допустимите такси по договора, което заявителят в производството сам е направил, следва да се даде отговор на въпроса дали изискването договорът да се тълкува в полза на потребителя не означава, че такова изброяване следва е допустимо според правото на Съюза да се приеме за изявление за отказ от правото на обезщетение на разходите за връчване на

- книжа на потребителя, и при какви условия.
53. Следва да се посочи, че в българското право няма законодателно правило относно обща допустимост на отказ от всякакви видове права или забрана за такъв. Поради това се прилагат общите правила за тълкуване и действителност на договорите по ЗЗД (вж. абзац 21). Предмет на първия преюдициален въпрос е дали изискването за тълкуване в полза на потребителя, наложено от чл. 5, изр. второ от Директива 93/13/ЕИО, следва да изисква от националните съдилища тълкуване в смисъл, че е направен такъв отказ от доставчика в полза на потребителя, като се вземе предвид, че в общите си условия заявителят по делото изрично е заявил, че ще начислява само такси за разглеждане на документи за отпускане на кредит, комисионни за обслужване, такси за обезпечение и промяна на договорните условия, както и други, които обаче изрично са посочени в индивидуалния договор за кредит. В случая в индивидуалния договор с длъжника няма посочени такси за връчване на съобщения, което би могло да създаде у последния впечатление при внимателно прочитане на договора и общите условия, че няма да дължи такива такси. От друга страна в договора няма изрично изявление за отказ на заявителя от правата му да получи обезщетение за вредите от договорно неизпълнение съгласно чл. 82 ЗЗД (общата договорна отговорност за вреди).
54. В това отношение следва да се отчете и още една особеност на българското право – това, че правила относно обезщетенията за разноси при неизпълнение, идентични на уредените в чл. 6 от Директива 2011/7/ЕС, се прилагат съгласно чл. 309а ТЗ във връзка с чл. 286 – 287 ТЗ (вж. абзаци 43 – 45) не само в отношенията между предприятия, а и по договори между предприятие и физическо лице. Директивата допуска това съгласно правилото за частична хармонизация по чл. 12, пар. 3. Това обаче означава, че с уговаряне на изчерпателно изброяване на разходите по кредита, заявителят – кредитор се лишава от права, които законът по принцип му дава. Поради това следва да се отговори на въпроса дали и в този случай е допустимо тълкуване на клауза за изчерпателно изброяване на видовете разходи като отказ от такива допустими според националното законодателство разходи. Тук следва да се има предвид, че чл. 309а, ал. 3 ТЗ допуска кредитор да се откаже от правото си на лихва за забава и разноси във фиксиран размер от 80 лева (малко над 40 евро), като обстоятелството, че това се прави в полза на потребител, изглежда да изключва възможността за злоупотреби.
55. При това следва да се даде отговор дали правилото на чл. 5, изр. второ от Директива 93/13/ЕИО следва да се тълкува като такова с преимущество пред диспозитивните национални правила относно обезщетенията за договорно неизпълнение.
56. **Втори въпрос**
57. В случай, че се приеме, че условията на договора между страните по делото не допускат събиране на разноси от длъжника за връчване на документи като уговорен разход (т.е. „такса“) по договора, следва да се обсъди и дали тази липса на клауза може да се замени с диспозитивните правила на националното законодателство относно обхвата на договорната отговорност (т.е. разходите да се приемат за „обезщетение“). Тук следва да се има предвид, че подобен начин на правоприлагане може да противоречи на изискването националните съдилища ефективно да правят така, че да не дават действие на клаузи в договори с потребители, които налагат задължения в тежест на последните в нарушение на принципите на справедливостта и добросъвестността – чл. 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО.

58. В т. 154 от Решение от 12.12.2024 г. по дело C-300/23 *Kutxabank* и т. 56 от Решение от 16.03.2023 г. по дело C-6/22 *M.B.* и цитираната там съдебна практика, макар и в друг контекст, Съдът на Европейския съюз приема, че когато национален съд установи, че договорна клауза е неравноправна, нейният ефект не може да бъде заменен от общите диспозитивни разпоредби на националното договорно право, освен ако същите не уреждат сходен случай и то по начин, който е в полза на потребителя. Настоящият случай изисква да се отговори на въпроса дали чл. 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО изискват подобна замяна на договорни клаузи с диспозитивни правила на закона да е недопустима не само при установени неравноправни клаузи, но и при тълкуване на договорни клаузи в полза на потребителя при прилагане на чл. 5, изр. второ от последната директива.
59. Следва да се имат предвид и още два фактора при преценка на възможността да се преодолее изчерпателното изброяване на видовете разходи по договора с приложение на диспозитивни правила на националния закон с общо приложение. На първо място, възприетото от въззивния съд тълкуване на националния закон не е единственото възможно, като в случая е приложена уредба за присъждане на разноски за договорно изпълнение – чл. 87 ЗЗД, а не за такава за вреди от неизпълнението на договора, поради което не е напълно сигурно дали би бил спазен принципа за еквивалентност при прилагане на процесуалната защита, свързана с евентуално ограничение на отговорността във връзка с прилагането на неясни договорни клаузи спрямо потребителя. На следващо място, аргументите на въззивния съд се основават на неизбежността на разноските за връчване на съобщение чрез съдебен изпълнител, при положение, че в самия договор (вж. абзац 12) е предвиден облекчен ред за връчване, който съдебната практика на българските съдилища, цитирана в абзац 47, приема, че е достатъчен за редовно връчване на съобщения, без да е необходимо нито лично връчване на длъжника по делото, нито използване на режимите за удостоверяване на връчването по чл. 42 и сл. ГПК (вж. абзац 24). При отговор на втория въпрос тези факти биха могли да са от значение за преценката на настоящия съд дали разрешението е съвместимо с правото на Съюза във връзка с изискванията за замяна на договорни клаузи с диспозитивна национална уредба, като е необходимо Съдът на Европейския съюз при отговор на втория въпрос да даде и указания дали
60. **Трети въпрос**
61. Основните неясни моменти относно това доколко правото на Съюза е приложимо по настоящото дело и какви последици за договора предвижда за настоящия съд се състоят в предмета на първите два въпроса – на първо място дали е допустимо и при какви условия тълкуване, че има отказ на кредитора му от правото на разноски за съобщаване, и на следващо място – дали този отказ изключва и диспозитивната национална уредба. Доколкото обаче производството се развива по особен начин – настоящият съд е обвързан да реши по същество въпроса по делото въз основа на указания от горестоящия съд, които съгласно националното право са задължителни, но повторно постановеният акт не е окончателен, то следва да се постави и въпросът дали разпоредбите на правото на Европейския съюз относно независимостта на съдилищата и изискванията за съдебна система, гарантираща ефективно спазване на правото на Съюза, не изключват задължителността на указанията на основания, черпени от институционалното устройство на съда и принципите на справедливия

процес – доколкото актът, с който са дадени указанията, не излага мотиви по отношение на преценката на настоящия съд в първоначалния съдебен акт относно приложимостта на правото на Съюза, и в частност Директива 93/13/ЕИО, и замества преценката на настоящия съд с тази на друг съдебен орган без такива мотиви.

62. Тук следва да се имат предвид на първо място последиците, които българското право свързва със задължителността на указанията на висшестоящия съд, дадени по частна жалба, съгласно чл. 278, ал. 3 ГПК. Правната доктрина и съдебната практика приемат, че тази разпоредба изчерпателно посочва органа, обвързан от указанията – долустоящият съд. Поради това, в зависимост от вида и характера на дадените с определението по частната жалба от висшестоящия съд указания, по принцип е възможно, след като бъдат изпълнени тези указания и в зависимост от поведението на страните, долустоящият съд да постанови нов акт в същия смисъл като първоначално обжалвания и отменен такъв. Това е така, доколкото по принцип частните жалби срещу актове на съда са по процесуални въпроси, като е възможно установените с акта по жалбата процесуални нарушения да бъдат отстранени, но да се стигне повторно до същия резултат – например, на една от страните не са били дадени достатъчно ясни указания да уточни искането си до съда, поради което прекратяването на делото е било отменено от висшестоящия съд с указания да се дадат на страната нови, ясни указания, но те отново не са изпълнени и поради нередовност на процесуалното действие делото отново се прекратява, но този път напълно правомерно. Поради това, дори и долустоящият съд повторно да постанови същия по съдържание акт, това представлява евентуално дисциплинарно нарушение, но не се отразява на правилността на втория акт, който подлежи по общо правило на нов инстанционен контрол. При това повторно разглеждане на акта друг състав на висшестоящия съд може да потвърди акта на долустоящия, тъй като указанията на първия състав обвързват само долустоящите съдилища, а не и други състави на съда по обжалването.
63. Възприетият в съдебната практика модел на обжалване на заповеди за изпълнение и това, че въззивните съдилища при отмяна на отказ за издаване на такава не издават директно заповедта, а дават указания на първоинстанционния съд, представлява сериозно отклонение от описаното по-горе обичайно положение. Съгласно чл. 12 ГПК основен принцип на съдопроизводството е това, че съдилищата правораздават по вътрешно убеждение. Поради това и в българския граждански процес сравнително рядко се прилагат правила за връщане на делото на предходна инстанция, като и в производството по частни жалби принципът е такъв – чл. 278, ал. 2 ГПК. Отмяната на акт на долустоящия съд със задължителни указания до последния какво да извърши е изключение от това правило, уредено в чл. 278, ал. 3 ГПК, като се предполага, че същото не следва да се намесва в правоприлагането на долустоящия съд по вътрешно убеждение. Така ако възгледите на контролната инстанция за изхода на делото по същество са различни, тя следва сама да вземе решение по своя воля и с изразени от нея мотиви, а не да налага на долустоящия съдебен орган да възприеме волята на контролната инстанция, но от свое име (като издаде сам акт по указанията на втората инстанция). Указанията по принцип следва да посочват на долустоящия съдебен състав в каква насока да изследва и преценява фактите по делото, а не да му вменяват само един път за окончателно решение по делото.
64. В настоящия случай това не е така – Софийският градски съд е решил

основния по делото въпрос – налице ли са предпоставките за издаване на заповед за незабавно изпълнение по чл. 411, ал. 2 ГПК и чл. 417 ГПК, но вместо сам да издаде акт по съществото на делото – заповед за изпълнение, налага това на настоящия съдебен състав със задължителни указания. Тези указания противоречат на волята на настоящия състав, изразена в обжалвания акт, като на практика съдията е принуден да издаде от свое име (имената на съдиите са реквизит на всеки съдебен акт) акт, в който да изрази волята на друг съдебен състав, без по вътрешното право да има механизъм да реши по друг начин.

65. Отделно от това, контролната съдебна инстанция не е взела предвид съображенията на настоящия съдебен състав в обжалвания акт, които (макар и да не е посочено изрично в текста му) се основават на правото на Европейския съюз – тълкуване на договор между доставчик и потребител. Следва да се има предвид, че в настоящия случай единствено от акта на настоящия съд зависи дали срещу длъжника по делото ще започне незабавно принудително изпълнение, като макар и последният да има право да възрази и да иска спирането му съгласно чл. 420 ГПК, това няма да отмени последиците на извършените преди спирането изпълнителни действия – запори на сметки и имущество, вписване на възбрана и т.н. Поради това съгласно указанията, дадени от Съда на Европейския съюз в т. 32 – 35 от Определение от 17.01.2023 г. по дело С-379/21 *Ti bi ай банк*, съдът е длъжен при всякакво съмнение да не допуска изпълнение на вземания, основани на евентуално неравноправни клаузи в потребителски договор.
66. Следователно задължение на настоящия съдебен състав е да не прилага дадените му указания, ако намира, че противоречат на правото на Европейския съюз. Въпросът обаче е дали това нарушение на правото на Съюза следва само от противоречие на дадените указания с норми на материалното първично или вторично право – такива, които създават субективни права или предписват задължения за частноправните субекти, или нарушението може да се състои и в правилата относно мотивирането на съдебните актове и задължението за ефективност при прилагане на вътрешната процесуална автономия. В случая такова евентуално нарушение може да следва от две обстоятелства:
67. На първо място въззивната съдебна инстанция по настоящото дело въобще не е коментирала мотивите на настоящия съд относно съдържанието на договора във връзка с правилата на Директива 93/13/ЕИО. При това може да се окаже, че указанията са дадени не само в противоречие с чл. 7 от последната директива, но и в противоречие с изискванията за справедлив съдебен процес по чл. 47 от Хартата на основните права, която в случая ще се приложи, доколкото е налице договор с потребител, за който се прилага директивата. По-специално в случая неизлагането на мотиви може да доведе до пречка да се прецени дали са взети предвид съображения от правото на Съюза и дали е дадена защита на потребителите съгласно чл. 38 от Хартата, както е опитал да направи настоящият съдебен състав в отменения акт. Освен това неизлагането на такива мотиви възпрепятства правото на защита на потребителя, който ще търпи последиците от незабавно изпълнение, разпоредено срещу него (макар че по-късно може да поиска отмяна на допускането на незабавното изпълнение), без да е имал възможност да изложи никакви аргументи, които да подкрепят евентуалната основателност на съображенията на първоинстанционния съд, който е преценил, че такова изпълнение не следва да се допуска, и така се оказва в много по-неблагоприятно положение от ответника в едно исково

производство. На практика за длъжника в производството, след като се запознае с цялото дело, за да прецени дали да възрази срещу допуснатото изпълнение, няма да е възможно да разбере дали съдебният състав, действал като контролна инстанция, е възприел или не тълкуването на договора, дадено от настоящия съд, и съответно – дали съдилищата са приели, че има проблем за изпълнение на договорните клаузи или не, и в какъв смисъл са тълкувани същите.

68. На второ място следва да се отговори дали процесуалноправна уредба на национален закон като чл. 278, ал. 3 ГПК, както се прилага в заповедното производство, която позволява задължителни указания към един съдебен състав да вземе по конкретен въпрос становището на друг съд без преценка, както изискват общите принципи на гражданския процес, не възпрепятства изграждането на съдебна система, която ефективно да защитава правото на Съюза, в съответствие с изискванията на чл. 19, пар. 1, изр. второ ДЕС. Последното правило е относимо, доколкото независимата съдебна система изисква и автономност на съдиите и яснота на авторството на съдебния акт, което се отразява пред страните.
69. С оглед изложеното настоящият съд следва да отправи въпроси за тълкуването на правото на Съюза до Съда на Европейския съюз. Така мотивиран, Софийският районен съд, 28. състав,

ОПРЕДЕЛИ:

1. **СПИРА** производството по гражданско дело № **11733** г. по описа за **2017** г. на Софийския районен съд, 28. състав, до произнасяне на Съда на Европейския съюз.
2. **ОТПРАВЯ** на основание чл. 267, пар. 1 ДФЕС **ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ** по следните преюдициални въпроси:
3. 1. Следва ли чл. 5, изр. второ от Директива 93/13/ЕИО от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори да се тълкува в смисъл, че

изброяване на видове парични задължения, които могат да се наложат на потребителя във връзка с изпълнение на договора, и по преценка на решаващия национален съд е изчерпателно, може да се тълкува като отказ на продавача или доставчика от правото му да претендира други парични вземания от потребителя при неизпълнение на задълженията на последния, и при какви условия?

4. 2. Ако отговорът на първия въпрос е в смисъл, че клаузата може, винаги или при определени условия, да се тълкува наличие на отказ от права – допускат ли и *при какви условия* чл. 6, пар. 1 и чл. 7, пар. 1 от Директива 93/13/ЕИО от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори

национална съдебна практика, съгласно която, когато в общите условия към договор за кредит с потребител (които не попада в приложното поле на Директива 2008/48/ЕО поради наличие на условията по чл. 2, пар. 2, б. „е“ от същата) са изброени изчерпателно видовете такси, които кредитодателят може да събира, и може да се приеме, че не се допускат други видове такси, е допустимо да се приложат общи диспозитивни разпоредби на гражданското

право относно обхвата на договорната отговорност, за да бъдат възложени в тежест на потребителя разноси (като форма на обезщетение за неизпълнение, а не на такса по договора) за връчване на документи във връзка с упражняване на права на кредитодателя, които не са отнапред определени по размер в договора, и следва ли да се прави преценка дали за кредитора е имало други, по-икономични способи за извършване на това връчване?

5. 3. Следва ли чл. 19, пар. 1, изр. второ ДЕС във връзка с чл. 38 от Хартата на основните права и чл. 47 от Хартата на основните права, а евентуално – чл. 7 от Директива 93/13/ЕИО, да се тълкуват в смисъл, че

не допускат национална правна уредба и съдебна практика, която задължава съдебен състав да разреши делото си съобразно указания във вреда на потребител, дадени от съдебен състав от друг висшестоящ съдебен орган, без право на преценка на първия съд по съществото на спора, а също и когато тези указания са дадени, без да са изложени мотиви защо преценката на първоинстанционния съд за прилагане на правото на Европейския съюз е била неправилна?

6. **ПРЕПИС** от определението да се изпрати на **Върховния касационен съд** за сведение, на **Висшия съдебен съвет** – за публикуване в списъка на отправените преюдициални запитвания, и на **Дирекция „Координация по въпросите на ЕС“** в Министерския съвет.
7. Определението е окончателно и не подлежи на обжалване.

Съдия при Софийски районен съд: _____